

עין משפט
נר מצוה

רמב"א א מ"י פ"א מהל' זכיה ומתנה הל' י סמג עשין עג טו"ש"ע ח"מ ס' ערה סעיף ג: רמב"ב ב מ"י שם הל' יד סמג עשין פה טו"ש"ע ח"מ ס' קלד סעיף ב וס' רעד:

רמב"ג ג' מ"י' שס' ופ"א מהל'
מכירה הלכה י"ו סמג
שם טו"ש"ע ח"מ ס' קלד
סעיף א':

דבמד ד מיי פ"א מהל'
זכיה הל' טו ופ"ה
מהל' גזילה הל' יא סמג שס
וס' עג טוש"ע שס וס'
שסט סעיף ז ח ט:

רבינו גרשום

[illegible]

נד:

נד: חזקת הבתים פרק

[illegible][illegible]

דמכלל מקוט שמואל אמרה כדאמר בסמוך והאי דקסיא ליה דינא ד
 תירעא אלף בשטרע דללו דינא דמלכותא הוא אלף בחוקא נמי ליכול
 דהיכא. ויזעבוי. ויזעבוי שמע שמואל רבו: דורא דרעסא קאמר. כד
 משימרי. שדות טמעות שלא היו בעטלים ומתנין לא הם
 היכי עסקא ומדינא דמלכותא לא היה צידם דבעטין לא למכור
 ויזעבוי מנה ליתא אלא העסקא למלך ומלכא צידם הידיי עסקא
 ויזעבוי מצותיו ומכרה לעולם קיימא לך אם צא אתה והמחיה

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

במסויימת קאמר לא קנה אלף (א) מכוש וכ"ש בשאינה מסויימת. יש
מפרשים בעניין אחרים ולא נהיה

יהיה עוד כמה אמר רב
לדשורי והדר אמר רב
ר' עובד כוכבים הרי הן
זכה בהן מ"מ עובד
האסתלק ליה ישראל
ל'דיה הלכך הרי הן
זכה בהן א"ל אביי
מראל הכי (6) והאמר
דינא ומכלא אמר לא
תאמר ליה • אינא לא
גמא דרעותא ישראל
ואתא ישראל אחרינא
לקמיה דרב יהודה
יורא דרעותא קאמרת
איניהו גופייהו לא הוו
כלא אמר מאן דהייב
גומא זבן ארעא מעובד
חר רפיק בה פורתא
אוקמה בידיה א"ל
אל נכסי עובד כוכבים
המחזיק בהם זכה
ליעבר

גרגר מעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה דמיקאר רשע ההוא אחר.
 ופירש רבינו מנחם לית הלכתא כשמואל ומשום דמיקר עליה אצוי
 אצוי כשמואל דלמר דינא דמלכותא דינא ובא רב יוסף לתרן וקאסהו
 דלמר ואמר דמעות לא אחרש שמואל דל"כ קשיא דשמואל כשמואל
 דלמר דינא דמלכותא דינא. ולי נראה דהלכתא כשמואל דהא רב נחמן
 דדריינגא הוה והלכתא כותביה דבירי (מבטות ג:.) דן וכוותיה לקמיה וגם הכרה
 לאצוי אלא לא ידענא עובדא הכי הוה כו' לא קשה לתרן ומאחר דהוה
 ממיתא רביה מעובדא: כי מטו וזוי לידיה. מן הלוקה: אספלק ליה.
 העובד כוכבים שהרי כל קנינו על עובד כוכבים כנפס דלמארי' כפ"ק
 דהקדוש (דף יד.) ומשקלו המעות לגבי דידיה הויה מביירה גמורה
 אפילו יכולין עוד לחזור או צוה העובד לא קני בשמן מעות עד דלמא
 כשטערא לדידיה כדאמרין בקדושין (טו.) וכדפרישית לעיל (ג.) דלפילוי מישראל
 כדאמרין חז"ל עד שימחזו לו את השטר וכ"ש מעובד כוכבים
 דקסמם עובדי כוכבים אמסיהם הם ואין דעתמו לקנות בלא שטר והלכך
 אין אתא מישראל אחרינא רפס ביה פורתא מקמי אי קנה. ודוקא בלוקה
 דמעובד כוכבים בלא לוקה מישראל חבירי וכן בלא קני לוקה עד דלמא
 כשטערא לדידיה אחר מיהא אין יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין ברשות מוכר
 יקרימנא שכל זמן שלא החזיק הלוקה או לא בלא השטר ליה יכולין עשהם
 לחלוצהו וכו' צוה: **אין אחר שמואל הכי.** דקני ליה (א) שני לארעא דעובד
 כוכבים בחסות בלא שטר מן העובד כוכבים: והאמר שמואל דינא דמלכותא
 דינא. כל מקום וארנוניות ומנהגות ש משפטי מלכים שרגילים להנהיג
 כבמלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מלזונם חוקין
 והנהלן ומשפטיהם והלכך דין גמור הוא ואין למחוק בזמנו חבירי ע"פ
 חסות המלך הנאוג שמואל: **ומלכא אמר.** לא ליכול ארעא
 שווק מחזיק בהרעא אלא מ"ש י' צידו שטר מביירה מן המוכר והיך
 יקנה זה המחזיק הואיל ואין לו שטר מן העובד כוכבים אלא לוקה לראשון
 יקנה דינא דמלכותא ליה אמר שטריה דעובד כוכבים לדידי: **אמר ליה אלא**
נלא ידענא. רב יוסף נמי כפ"ק הוה ידע לאה דלמר שמואל דינא דמלכותא
 דינא והוה דקמיהדרי ליה לאצוי אלא לא ידענא כו' ודאי הוה ידוע
 דמירוח לדב אלא דעדיף ליה למימר עובדא אלא לא חשש לתרן ואצוי
 מהדרי ליה דמהווא עובדא ליכא לאתמי' רביה ומיהו רב יוסף לא חזר בו
 ובתנא דינא רב יוסף לא ס"ל לא דמר אצוי ומלכא אמר לא ליכול
ורבי רעיואל. שם מקום. אין נמי כפר לא רועים: **אמר לקמיה דרב**
אין משא אתה מציא רביה דנכסי העובד כוכבים הן מן חבירי:
 אך אלא מבדחין עממן: **דלחניהו גופייהו.** בעלים הראשונים לא הוו
 כן בטל וזה השני שהחזיק קנה בדנינא דמלכותא שהמקום בחזקתו
 יכול ארעא בחזקה בלא שטרא אבל בקרקע שהיא ירושה לעובד
 יציאן אותה מידו ומחזירין לראשון כשיהיה לו השטר מן המוכר:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן נה.] צ"ק קיג. גיטין
י: נדרים כח.

גליון הש"ס

נמרה אנא לא ידענא.
עירובין דף ז ע"ב וש"נ:
רשב"ם ד"ה הרי הן
במדבר כו' דהאי שני רשע
מקרי. עי' לעיל דף כא ע"ב
תוס' ד"ה מרחיקים:

הגהות הב"ח

(א) בנ' מיינע דעררוי וסדנ:
(ב) שם סוף ידענא אלע
ענדלעך וואס: ר' רשב"ם
ד"ס ושאנא וכו' אלע מקום
מטעו: (ד) ד"ה הכי נר
לנאצי אלע לא ידענא אלע
ענדלעך הכי סוף: (ה) ד"ה
סוף אמר וכו' דקני ליה
האי שם: (ו) תום' ד"ס
ושאנא וכו' מדה מלך והם
היו כן ולא כפי' שפי'
שומרים סוף מקלע נטול
השדה ועד קטל: (ז) ד"ה
ישראל וכו' לתבוע מנינה
מעומיו: (ח) בא"ד אל
פסוק

מוסף רש"י

דינא דמלכותא. של עובדי
כוכבים (גיטין י:).

תוסף תוספות

[illegible]

א) [ג'ל כשמעתין יעבידן], ב) [ג'ל רי"ף והל"ש רבאן], ג) [ג'לג'ל ז' וי"ק], ד) [ג'ל ארשן], ה) חוקה דפרסאי בלג שטר מ' שנין עתיק עד ארס א', ס) [ג'לקטן קיט], קב: [ס' כדכורא מלך], ו) כ"ק סל, [סלה פ"ב מ"ח] ממוחא סל: (י) [ג'לג'לג' ע"ש] ה"ר רב אלס ר' יחקנן,

- ↑ הגהות הב"ח
- ↑ הרשב"ם ד"ה דעל וסי כהנהל בהרוא אמר רבא

לע: ג'ל' גליז ותיבת סתם מתקן: (א) ד"ה סתמ בכוז חזל (ב) ד"ה וסלטליט (ג) מוקד שמי בשמים שוללין שם ס'י שנחלקת שגל לאפניה:

- ↑ מוכפא רש"י

ואין הבכור נוטל בראוי. גנסיס שגל היא אכיהא מוחוק בשעת מיתמוא אל רחויין יומ לישול לו ביוטה ועפל לזן לאחא מ"י, א"י הכיור נוטל מ' שנין כזן (בבבוחא א"י), לאתי מפסיקין לפאה. גנסיס סלס מכל אחד ואחד (ב"ק י"ב) לתת שמי פלות (ממוחא א"י). דמחל שמי שדע עמוק וסדה מכלן ויחל עמוק באחלמל חייב לסינת פאה מכל אחד ואחד (ב"ק א"י). גנסיס מוקד שמי שמי גנסיס שולליט שם ואלס י"ס וס' וסדה מכלן ויחלמל טמן פאה לזל אחד ואחד, דהיא שולליט מפסיקא לכו (ממוחא א"י).

- ↑ מוכפא תוספות

א. ח"ל היינו ינוי: ואינו דומה למי שיש עליו בע"ח ובר' לפי שהנכנסים של לזה אלא שמועטובדין כ"פ"ח, אבל מי שנחתיב לישלם טקא אין לו כלום בקרקע עד שפרענה, שהרי משפט המלך שהוא רשאי למכור לו הקרקע לכל מי שיצוה אצ"פ שאין הטקא אלא דבר מוטע, ויורי שבכ"ח צריך הבעית בע"ח וטומא והזכרות, והמלך אינו צריך לכל זה.

- ↑ רבינו גרשום

בארשאות דפרסאי. דחוקה באר פסיס לא הווא חוקה אא"כ החוקק ארבעין שנין: הני והדוריו. בעלי נחלות: דובין ארעא לטסקא. קטנא שדה של אדם שנטילה מנו מחמת שבתותיו מס שנת: וביניה וביני. דאמר דדינא דמלכותא דינא דאמר דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא. אבל שדחו של אדם שנטילה ממנו בשביל שלא נתן כרגא. מס גולגלתו אינן רשאין לקנות משום דכרגא אקרקע גברי מנה. כלומר, ראש האיש עצמו משתכר לכרגא ולא שדחו דלא היה להם ליטול שדחו בשביל מס הכרגא: אפי' שערי דכורא משעבר לכרגא. וכ"ש שדחו ואפי' מכר שדחו שדחו הברכות כרגא הווא, מכוריו: א"כ בטלת ירושת בנו הבכור. וא"כ הונא רכל נכסין משעבריו לכרגא אפי' שערי דכורא א"כ כל זמן דלא ידב כרגא אינן מוחוקין נכסי בידו וא"כ לא יירש מכן הבכור פי שנים משום

ליעבד לי מר כאידך דשמואל כיון דשמואל סצירא לך ולא ליקני אלא ההוא פורתא דרפסא. והא לא מנאי למימר ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולא ליקני אלא בשטר דכיון דמודי רב הונא דשמואל אמרה להאיא דנכסי הגר הרי הן ממדבר על כרחך זקוק אמה לתרץ דלא תקשי שמואל

אדשמואל וכדפרשיט לעיל: אין

מוציאין כו'. כשמואל: וכן היו נכופינו

כו'. כל זה שלא רב הונא בר אבין:

דינא דמלכותא דינא. בהגזל (א) קמא

(ב"ק דף ק"ג): אמר מדע דקטילו דיקלי וגשרי גשרי ועצרינן עלייהו: **דאריסא דפרסאי ארבעין שנין.** חוקת פרסיים מ' שנים היא ע"י דינא דמלכותא דאע"ג דלא קני אינש אלא בשטר מיהו אס החזיק בה עכו"ם מ' שנים ובא ישראל וקנה ממנו היו קנין גמור ולא יוכל ישראל אחר לומר שלי היא שגולה עכו"ם ממני ואע"ג דלמרינן

(לעיל דף לה): ישראל הצא מחמת העכו"ם הרי הוא עכו"ם ואין לו חוקה אלא בההוא שטרא שמכרה ישראל לעכו"ם הכא יש לו חוקה. אי נמי אתא לאשמועינן דאע"ג דבשטר מקומות הו"א חוקה לישראל ג' שנים בלחך פרס אינש חוקה בפחות ממ' שנים דדינא דמלכותא הוא שם כן: הני **זכוריו.** בעלי נחלות העשירים קונים מעבדי המלך שדות עיני העיר שאין יכולין ליתן הטסקא למלך והן פורעין את המס וממחיקין צקרקעות בשביל

המס שכן דינא דמלכותא דמלך דהייב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: וצינינא וציני. מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואס יחזרו צעלים ראשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זכוריו לא יוכלו לערער על הני זכוריו כלל דצינייהו וציני: וזכוריו. על שם נחלה שקרוי ויהא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי א"ל ויהא אפילו בוסמני

ופרדסי. והילך תלת מיני קמיימא דינא דמלכותא דינא ובאריסא דפרסאי והני זכוריו שגלויין דדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מיני.** דצינייהו וציני אי זצין לנטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הענלים: **אבל לכרגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא היו זציני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אס בשביל **מס הקרקע:** **אקרקפתא דגברא מגת.** או יתפסוהו עד שיתן מאליו או יבדח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכורא.** שכבר נחלשו מן הקרקע ומונחין כדור וכל שכן קרקע עממה ולא שגל זצין קרקע לנטסקא או לכרגא וצינייהו וציני דהכי **הוי דינא דמלכותא: שערי דכורא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע מתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך צין קרקעות צין מטלטלין וצינייהו וציני: אס כן. דאפילו שערי דכורא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) **בכל אשר ימנאל לו הרי צלותה המלכות בטלת ירושת בנו** הבכור דכל ממון האב אס מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הולד ליה ממון מוחוק צו כלל כי אס המלך דשעבדו המלך עדיף משאר שעבדין וכגונו דמי. ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי תבעט ולא נובטל לשם ובשאר מקומות יתקיים דשצדיק לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: **אי הכי אפי' טסקא נמי.** רב אשי הוא דקספין עליה דלמימר הכי דכיון דקאשי ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לנטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת צקרקעות ירושת בנו הבכור: **אלא מאי איס לך למימר.** היכי דמי דלא תבעט כגון דיהיב טסקא של

אדם שנה תחתלת השנה ומית דעד סוף השנה אינא משועבדת למלך עוד והוא ליה מוחוק ויטול בה בכור פי שנים ה"ו וכו': **ולא היא (ס' הסס.)** זית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זצון לכרגא לא הוו וצינייהו וציני דכרגא אקרקפתא דגברא מנה ואיניהו ספרי דרגא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלמיהו צעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו שלא דבין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי וציני: **פרדס.** אדם צטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישויו של עולם כלל: **מסייע מסא.** הוא חייב צעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח צעיר: **והני מיני.** דמסייע ליתן צמם הקהל: **כגון דאלינאסיה מסא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הילילוהו והקלו צמטוהם שאמרו עליו שאין לו ממון וממוך כן נתרצה מס שלפן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קצוב לשנה ובאו לתצוה לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקצוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלזוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממוינן של מלך הרגילין לגבות מכל בית וצית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה או לא ראו לשאלו לו כלום בשביל שהוא אדם צטל וסבירין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שיהי לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא **הוא שמחלו לו: המצר והמלכ כו'.** צ' שדות של גר ומצר אחד ציניין החזיק בלחת מהן לא קנה את מצירתה אלא האף דלחזיק ציה לבדו קנה כדאמר רבי יוסף בר חנינא לעיל בשמעתתא^[א]. והוא הדין אס אין שם מצר אבל יש מצב נטוע צינתיים מפסיק: **מצב.** הוא חילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל [לקמן טו.]. לפי שירד ויועק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (צ"ה סה:) **מלוצב** מקטע רגליהון דרשעים שמשגיגין גבול רעהין וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או עומאס לא.** הוי הפסק לחשבון צ' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מצר מפליג קרקע המחוברת לחייה שמי פאות. ומיהו לגבי חוקה די לנו אס יקנה צמזש אחד שדה אחת דא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מבושו [לעיל נד.]. וכל שכן צמתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק

^[א] כנחל איתן אשר לא יעבד צו ולא יורע [דברים כא] קרקע קשה מלא לרורות ואצנים שאין ראוי לזריעה: והשלוליים. קצוות מי גשמים. בהכנסם לאן לדיר (ב"ק דף סא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום ^(א) ששלולין מי גשמים שם רב ציצי א"ר יוחנן אמת המים הממלקת שלל לאפניה:

מפסיקין לפאה (א) ולשדר צדריך להניח שחי פאות דרשתי שדות דמי: שוליות. כעין אמת המים ומוקם שמי גשמים שוללין שם:

מקן הבכור דאין הבכור נוטל בראוי כבכמוחזק: אי הכי אפי' טסקא נמי. אם מת ולא ידב טסקא

אם בן במלת ירושת בנו. דבשלמא מכל אדם שיש עליו כתובת

אזא ובעל חוב אף על פי שנכנסים משועבדין להן מ"מ אין ירושת בנו הבכור צטילה משום דמלוה ואשה מחסרי גוצינאל וזריכי אדרכתא ואכרחא ושומא אבל למס המלך אפילו קרקע שזה אלף זוז

משועבדת לדבר מועט והקרקעות עיקר הן של המלך וכבר הוא מוחזק ולא מחסרי^א גוצינאל. ר"י ור"מ: **אנדיסקין.** פי' כומצי שטרות המלך דדיסקא הוא

שטר כדאמר בהגזל צמרא (ב"ק דף ק"ב): האי מאן דנקיט דיסקא מצ"ד הגזול וצפרק השולח (גיטין דף לו.) מעיקרא צמאי אפקינהו צדיסקי: דך

הני תלת מיני אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמואל ^(א) דינא דמלכותא דינא ^(ב) ואריסותא דפרסאי עד מ' שנין ^(א) והורי דובין ארעא לטסקא וביניהו וביני וה"מ לטסקא יאבל לכרגא לא מ"מ כרגא אקרקף דגברי מנה רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שערי דכורא משתעבדי לכרגא אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן קשי בה אמימר יא"כ בטלת ירושת בנו הבכור דהוה ליה ראוי ^(א) ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק א"ל אי הכי אפילו טסקא נמי אלא מה אית לך למימר דיהיב טסקא ומית הכא נמי דיהיב כרגא ומית אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן שאיליתניהו לספרי דבא ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ולא היא התם לאוקומי מילתיה הוא דאמר רב אשי יפרדכת מסייע מתא וה"מ דאצילתיה מתא יאבל אנדיסקי סיעתא דשמיא היא אמר רב אסי א"ר יוחנן יהמצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר יאבל לענין פאה וטומאה לא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו לפאה וטומאה פאה מאי היא דתנן ^(א) ויאלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית דרך

המס שכן דינא דמלכותא דמלך דהייב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: וצינינא וציני. מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואס יחזרו צעלים ראשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זכוריו לא יוכלו לערער על הני זכוריו כלל דצינייהו וציני: וזכוריו. על שם נחלה שקרוי ויהא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי א"ל ויהא אפילו בוסמני ופרדסי. והילך תלת מיני קמיימא דינא דמלכותא דינא ובאריסא דפרסאי והני זכוריו שגלויין דדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מיני.** דצינייהו וציני אי זצין לנטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הענלים: **אבל לכרגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא היו זציני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אס בשביל **מס הקרקע:** **אקרקפתא דגברא מגת.** או יתפסוהו עד שיתן מאליו או יבדח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכורא.** שכבר נחלשו מן הקרקע ומונחין כדור וכל שכן קרקע עממה ולא שגל זצין קרקע לנטסקא או לכרגא וצינייהו וציני דהכי **הוי דינא דמלכותא: שערי דכורא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע מתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך צין קרקעות צין מטלטלין וצינייהו וציני: אס כן. דאפילו שערי דכורא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) **בכל אשר ימנאל לו הרי צלותה המלכות בטלת ירושת בנו** הבכור דכל ממון האב אס מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הולד ליה ממון מוחוק צו כלל כי אס המלך דשעבדו המלך עדיף משאר שעבדין וכגונו דמי. ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר הכי דכיון דקאשי ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לנטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת צקרקעות ירושת בנו הבכור: **אלא מאי איס לך למימר.** היכי דמי דלא תבעט כגון דיהיב טסקא של אדם שנה תחתלת השנה ומית דעד סוף השנה אינא משועבדת למלך עוד והוא ליה מוחוק ויטול בה בכור פי שנים ה"ו וכו': **ולא היא (ס' הסס.)** זית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זצון לכרגא לא הוו וצינייהו וציני דכרגא אקרקפתא דגברא מנה ואיניהו ספרי דרגא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלמיהו צעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו שלא דבין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי וציני: **פרדס.** אדם צטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישויו של עולם כלל: **מסייע מסא.** הוא חייב צעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח צעיר: **והני מיני.** דמסייע ליתן צמם הקהל: **כגון דאלינאסיה מסא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הילילוהו והקלו צמטוהם שאמרו עליו שאין לו ממון וממוך כן נתרצה מס שלפן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קצוב לשנה ובאו לתצוה לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקצוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלזוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממוינן של מלך הרגילין לגבות מכל בית וצית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה או לא ראו לשאלו לו כלום בשביל שהוא אדם צטל וסבירין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שיהי לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא **הוא שמחלו לו: המצר והמלכ כו'.** צ' שדות של גר ומצר אחד ציניין החזיק בלחת מהן לא קנה את מצירתה אלא האף דלחזיק ציה לבדו קנה כדאמר רבי יוסף בר חנינא לעיל בשמעתתא^[א]. והוא הדין אס אין שם מצר אבל יש מצב נטוע צינתיים מפסיק: **מצב.** הוא חילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל [לקמן טו.]. לפי שירד ויועק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (צ"ה סה:) **מלוצב** מקטע רגליהון דרשעים שמשגיגין גבול רעהין וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או עומאס לא.** הוי הפסק לחשבון צ' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מצר מפליג קרקע המחוברת לחייה שמי פאות. ומיהו לגבי חוקה די לנו אס יקנה צמזש אחד שדה אחת דא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מבושו [לעיל נד.]. וכל שכן צמתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק

^[א] כנחל איתן אשר לא יעבד צו ולא יורע [דברים כא] קרקע קשה מלא לרורות ואצנים שאין ראוי לזריעה: והשלוליים. קצוות מי גשמים. בהכנסם לאן לדיר (ב"ק דף סא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום ^(א) ששלולין מי גשמים שם רב ציצי א"ר יוחנן אמת המים הממלקת שלל לאפניה:

מפסיקין לפאה (א) ולשדר צדריך להניח שחי פאות דרשתי שדות דמי: שוליות. כעין אמת המים ומוקם שמי גשמים שוללין שם:

מקן הבכור דאין הבכור נוטל בראוי כבכמוחזק: אי הכי אפי' טסקא נמי. אם מת ולא ידב טסקא

עין משפט ונר מצוה

רמב א ב מ"י פ"ח מהל' גזילה הל' יד סמך ענן טושי"ע ח"מ פי' שטט טפוק ט: רמב ג טושי"ע ח"מ פי' רעט טפוק: צה"ה: רמב ד ד' טושי"ע ח"מ פי' קנב טפוק: וי"ט' כל דעי המס': רמב ו מ"י פ"ח מהל' זכיה ומנהג הל' י סמך ענן טושי"ע ח"מ פי' ערה טפוק ד: רמב ז מ"י פ"ח מהל' ממונות עניינא סלה ג ז:

- ↑ רבינו גרשום (הבשך)

אינה מוחזקת הקרקע בידו אי"כ אין הבכור נוטל פי שנים בה: אלא דיהיב טסקא ומית בו ביום. בההוא יומא מצי שקיל פי שנים דמההוא שעתא דיהיב טסקא וכרגא החזוקו בידו: ואמרו לי הלכא כרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר אפי' שערי דכורא משעבר לכרגא: ולא היא. אין הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. והאי דקאמרי ספרי הלכ' כדווחיה לאוקמי מלתא הוא דבעי. כלומר להחזיק דבריון לפי שכן גרילין לכתוב שטרי מכירה לאותן הלוקחין מן המוכסין דגבו ארעא כרגא וטשי"א אמרו הלכה כדווחיה כדי לקיים שטרי נחיתון להרבות שכרן וליעולם אמרי' אין הלכה כרב הונא: פרדכת מסייעא מתא. אדם בטל דלית ליה שדות לעסקן בהן ואין מתקנס בשם דבר אלא בבעלותו היינו פורדכת. מסייעא מתא. שצריך לו לאותו פרדכת ליתן חלקו בעול בני העיר לשיעבוד שר העיר: והי"ט. צדריך ליתן חלק: דאצילתיה מתא. שהצילוהו בני העיר בדבריהם מיד השר שאמרו לשר אין לזה כלום ליתן לך ושבע עליה ונתנוהו על פתן ויעצל על פתן. חייב לסייעם. אבל אנדיסקי. היינו שר העיר מצמצמו נתון לו לאותו פרדכת שאמר איני חושש ליקח מזה כלום סייעתא דשמיא הוא דרדמינו עליה ואינו צריך לתת פעהם לסייעים. המצר. זהו חריץ או גדר העשוי סביב השדה להיכרות בין שדות אחתות: והחצב. שם אילן ואין נוטין שרשיו לכאן ולכאן אלא במקום שנטועין אותו ויורדין עד תחתיה ושניהן נטועין אותן על הגבולין בין שדה לחבירתה לפסוק. וטשי"א אמר מפסיקין בנכסי הגר [שאם ה"ן] באחת משדות הגר מופסקת בין כל אחת במצור או בחצב לא קנה אלא עד מקום המצר או עד מקום החצב: אבל לפאה ולטומאה לא. אין מפסיקין. כיצד לפאה שאם היה מצר או חצב בשדה אינו מפסיק שדחה צריך אלו מפסיקין כרגא הווא, להניח שתי פאות משום אותו הפסק אחת יקצוץ כל השדה ויניח פאה אחת על כולה ולטומאה נמי אינו הפסק. כיצד כדפרסאי לקמן הלכתי למקום הלו בשדה וזו הטומאה היתה ממצר לחלץ או מחצב לחלץ ואמר איני יורע אם נכנסתי למקום הטומאה מצבר לא מצר או לחצב אמרי' דספיקו מלא דלא הוי הפסק לטומאה האי מצר וחצב: אפי' לפאה ולטומאה. הוי הפסק האי מצר וחצב כדנתן אלו

המס שכן דינא דמלכותא דמלך דהייב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: וצינינא וציני. מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואס יחזרו צעלים ראשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זכוריו לא יוכלו לערער על הני זכוריו כלל דצינייהו וציני: וזכוריו. על שם נחלה שקרוי ויהא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי א"ל ויהא אפילו בוסמני ופרדסי. והילך תלת מיני קמיימא דינא דמלכותא דינא ובאריסא דפרסאי והני זכוריו שגלויין דדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מיני.** דצינייהו וציני אי זצין לנטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הענלים: **אבל לכרגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא היו זציני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אס בשביל **מס הקרקע:** **אקרקפתא דגברא מגת.** או יתפסוהו עד שיתן מאליו או יבדח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכורא.** שכבר נחלשו מן הקרקע ומונחין כדור וכל שכן קרקע עממה ולא שגל זצין קרקע לנטסקא או לכרגא וצינייהו וציני דהכי **הוי דינא דמלכותא: שערי דכורא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע מתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך צין קרקעות צין מטלטלין וצינייהו וציני: אס כן. דאפילו שערי דכורא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) **בכל אשר ימנאל לו הרי צלותה המלכות בטלת ירושת בנו** הבכור דכל ממון האב אס מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הולד ליה ממון מוחוק צו כלל כי אס המלך דשעבדו המלך עדיף משאר שעבדין וכגונו דמי. ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר הכי דכיון דקאשי ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לנטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת צקרקעות ירושת בנו הבכור: **אלא מאי איס לך למימר.** היכי דמי דלא תבעט כגון דיהיב טסקא של אדם שנה תחתלת השנה ומית דעד סוף השנה אינא משועבדת למלך עוד והוא ליה מוחוק ויטול בה בכור פי שנים ה"ו וכו': **ולא היא (ס' הסס.)** זית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זצון לכרגא לא הוו וצינייהו וציני דכרגא אקרקפתא דגברא מנה ואיניהו ספרי דרגא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלמיהו צעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו שלא דבין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי וציני: **פרדס.** אדם צטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישויו של עולם כלל: **מסייע מסא.** הוא חייב צעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח צעיר: **והני מיני.** דמסייע ליתן צמם הקהל: **כגון דאלינאסיה מסא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הילילוהו והקלו צמטוהם שאמרו עליו שאין לו ממון וממוך כן נתרצה מס שלפן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קצוב לשנה ובאו לתצוה לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקצוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלזוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממוינן של מלך הרגילין לגבות מכל בית וצית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה או לא ראו לשאלו לו כלום בשביל שהוא אדם צטל וסבירין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שיהי לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא **הוא שמחלו לו: המצר והמלכ כו'.** צ' שדות של גר ומצר אחד ציניין החזיק בלחת מהן לא קנה את מצירתה אלא האף דלחזיק ציה לבדו קנה כדאמר רבי יוסף בר חנינא לעיל בשמעתתא^[א]. והוא הדין אס אין שם מצר אבל יש מצב נטוע צינתיים מפסיק: **מצב.** הוא חילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל [לקמן טו.]. לפי שירד ויועק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (צ"ה סה:) **מלוצב** מקטע רגליהון דרשעים שמשגיגין גבול רעהין וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או עומאס לא.** הוי הפסק לחשבון צ' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מצר מפליג קרקע המחוברת לחייה שמי פאות. ומיהו לגבי חוקה די לנו אס יקנה צמזש אחד שדה אחת דא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מבושו [לעיל נד.]. וכל שכן צמתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק

עין משפט
גר מצוה

נה:

דָּרֶךְ היחיד ודרך הרבים. (ס) צירושלמי פריך אמאי איטריך למיתני דרך הרבים דכיון דתנא דדרך היחיד מפסיק כ"ש דרך הרבים ומשני משום סיפא קטין דקטין הכל מפסיק לזרעים ואין מפסיק לאילנות אלא גדר כו' וקמ"ל דאפילו דרך הרבים לא מפסיק לאילן ומפרש נמי אמאי תנא שציל הרבים כיון דתנא שציל היחיד מפסיק דמשום אילן לא צריך למימניה כיון דאשמועינן דאפי' דרך הרבים לא מפסיק לאילן כל שכן שציל הרבים אלא אחא לאשמועינן דשציל הרבים נמי בעינן שיהא קצוב צימות החמה וצימות הגשמים^(א) והשתא איטריך למיתני כולנו שציל היחיד לאשמועינן דמפסיק לזרעים אפי"ג דגרעי מכולהו^(ב) ודרך קצוב ושציל הרבים אשמועינן דבעינן דרך היחיד אשמועינן דלא צעין קצוב ואין להקשות דלא יתמי שציל הרבים ואנא ידענא דבעינן קצוב מדתנן דרך היחיד דאי לא צעי לא

יתמי דרך היחיד אלא יתמי שציל הרבים דהוי רבוא טפי או איכפא דלא יתמי דרך היחיד ואנא ידענא דלא צעין קצוב מדתנן שציל הרבים ולא תנא דרך היחיד דהוי רבוא טפי דהא אי לא דתנא מרזייהו לא הוה ידענא הי מינייהו (ט) מפסיק טפי דרך היחיד רחב טפי ושציל הרבים נקעי ציה רבים: **רַבִּי אֲמִיעוֹר** **בּוּשְׁהָר**. רש"ס: פירש דפליגי דרבי אליעזר חשיב ליה ספק ספיקא ורבנן לא חשיבי ליה אלא ספיקא אחת^(א) ורש"י פירש בפרק בתרא דע"ז (דף ע' וסס) דאיידי בשדה מלאה טומאה ופליגי דר"א סבר אפי"ג דליכא אלא חדא ספיקא כיון דליכא ספק מגע אלא ספק ביאה טהור והיינו טעמא דטומאה מסוטא גמרין וגבי סוטה הוי ספק מגע ולא ספק ביאה דודאי (ז) ונטערה^(ח) וזכמניס מטמאין כיון דאין נאן אלא ספיקא אחת^(ט) וסוגיא דע"ז מוכחא כפרש"י דר"א מטהר אפילו בספיקא אחת דקאמר עובדא הוה בנהרדעא ואמר שמואל חמא שרי כהנאן כרבי אליעזר דלאמר ספק ביאה טהור פי' דמטעם רוב גנבי ישראל נינהו לא מצינן למימר דשרא שמואל וגנבי ישראל דרעיש הוי כדאמרין לעיל (דף מו.) תא אחי קו רמאי דפומבדיעא ואמרין (חולין דף קס.) פומבדיעא לווין אשני אושפיזין ומשני (ז) לה שאני הכס כיון דאליכא דפתמי לשם ממונא אלא ליה ספק ספיקא פי' ספק גנבי עכו"ם ספק גנבי ישראל וכל מנאי לומר עכו"ם אימור לא נגעו כיון ידיעי ע"י ריח שהיה יין לא היו חוששין כו' משמע דלמאי דהוה צעי לאוקומי כרבי אליעזר דסלקא דעתך דלא פתמי לשם ממונא ויודאי נגע הוי שרי אף על גב דליכא אלא חדא ספיקא אס עכו"ם אס ישראלים משום דהוי ספק ביאה אפי' לאו עכו"ם לשם או לאו ומיהו קשה מההוא פולמוס (ע"ז דף ע' ד) דסליק לנהרדעא ושרייה ר"א וקאמר רב דימי לא ידענא אי משום דסבר כר"א דסבר ספק ביאה טהור אי משום רוב דלמו צהדי דפולמוס ישראל נינהו ופריך ספק ביאה ספק מגע הוה ומשני כיון (ט) דפתוח צהיות טובא אימור אדעתא דממונא פתח וכספק ביאה דמי^(א) ואפי"ג דמלינן אדעתא דממונא והוי ס"ס אפי"ג לא שרי אלא לר"א (ט) ולעיל שרי שמואל צהאי טעמא אפילו לרבנן ופרש"י הכס גנבי נהרדעא לא הוו ידיעי אס רוב עכו"ם או רוב ישראלים ושרי אפילו לרבנן דספק ספיקא היא אכל הנדה דלזוי צמר פולמוס הוה ידע רבי אליעזר (ט) דשרא אס רוב ישראל אס רוב עכו"ם^(א) הלכך אף על גב דאיכא למימר דלמו אדעתא דממונא ליכא אלא חדא ספיקא אס היו רוב עכו"ם ושרי לרבי אליעזר כיון דפתוח צהיות טובא^(ב) דמוכחא מילתא דלשם ממונן צאו^(ג) ולא מנסין דהוי כפולטא שנכסה לעיר בשעת מלחמה דקמתי אלו ואלו מותרות הלכך אף על גב דספק מגע הוה כיון דמוכחא מילתא לקולא כספק ביאה דמי^(ד) ומיהו קשה לר"ת לשני הפירושים בדמסכת טהרות (פ"ו מ"ד) מוכח דרבנן מטמאין אפי' בספק ספיקא דתנן כל שאמה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקות צרה"י טמא צרה"ר טהור כיצד כו' ואח"כ קמתי הנכנס לבקעה צימות הגשמים דמייתי הכא ומיהו ההוא דע"ז נזכל לפרש כשעית רש"י דר"א שרי אפי' בספיקא אחת כדמוכח (ט) הסוגיא ורבנן נהי דצטומאה מחמירי לטמאות אפי' בספק ספיקא ציין נאך שריא ספק ספיקא ור"ת מפרש דפליגי דרבנן מטמאו אפילו בכמה ספיקות משום דמן דאין אפילו בחדא ספיקא טהור דאוקמה אחזקיה וילפינן מסוטא דטמא וא"כ מה לי חדא ספיקא מה לי תרי ספיקי דהא אפי' בחדא ספיקא הוה לן למימר דטהור ור"א סבר אין לן צו אלא חידושו ודוקא חדא ספיקא טמא ואמי שפיר ההוא דפולמוס דמשמע אפילו בספק ספקא לא שרי אלא לר"א דוקא^(א) ובההיא עובדא דנהרדעא לא גרים ר"ת לא שאני הכס כו' דלהאי גירסא משמע דמדור רבנן דבספק ספיקא שרי ור"א שרי אפילו בספיקא אחת אלא מפרש ר"ת כמאן כר"א צינותא גרים והדר גרים האי ספק ביאה ספק מגע הוה ולא דוקא ספק מגע קאמר דאדרבה ספק ביאה הוה דספק אס צאו עכו"ם שס אס לאו דאימור ישראל נינהו אלא לספיקא אחת קרי ספק מגע דספק ביאה דר"א היינו ספק ספיקא והכי פריך והא ספיקא אחת היא ואפי' לר"א לא שרי בספיקא אחת וא"מ ומג"ל דלרבנן אפילו ציין נאך אסרי בספק ספיקא ויש לומר דבכמה דוכתי מדמה במס' ע"ז חומרא דיין נאך לחומרא דטהרות: **רַבִּי אֲמִיעוֹר בּוּשְׁהָר**. נראה דגרסינן רבי אלעזר דאי ר' אליעזר הכי צעי למימר צפ' בתרא דע"ז (דף ע' וסס) דשמואל ורבי אלעזר כר' אליעזר והא שמואל ור' אלעזר אית להו סוף פ"ק דנדה (דף ת.) דאין הלכה כר' אליעזר בסדר טהרות אלא כד' והך בסדר טהרות היא: **בְּהַעֲלָם אַחַד חַיִּים**. אפילו בשמי רשויות ותימה דלאמר רבא צפ' המואיל יין (שם דף ק. פ.) הוילא חאי גרוגרת וחור והוילא חאי גרוגרת והעצירה דרך עליה חייב מה צריך דרך עליה הא לא צעי הכא (ט) אלא לרשות אחת אפילו רחוקות זו מזו ויש לומר דודאי צלא דרך עליה חייב והא דנקט דרך עליה לאשמועינן דאס העציר תוך ג' לחאי גרוגרת המונחת דחייב אפי"ג דלא הוי תוך ג' לקרקע^(א) והקשה ר"ח לרבי יוסי דב' רשויות אמאי פטר והאמר צפ' הצונה (דף קד:) כתב אות אחת בטבצריא ואות אחת בצפצורי חייב ממוסר קריעה לאו כממוסר מעשה דמי וגרס ר"ח מרשות אחת חייב משמי רשויות פטור אס הוילא חאי גרוגרת משמי רשויות לרשות הרבים פטור^(ב) אכל אס צרשות אחת לקחה אפילו חלקה והוילאה לשמי רשויות חייב דממוסר קריעה לאו כממוסר מעשה דמי ולר"י נראה דלאו פירכא היא דלא דמי דהתם שס המלאכה (ט) כתביה וכתיבה גמירה כשישאר שמי ואמיות ואפי' רחוקות זו מזו אכל הכא שס המלאכה היא הוילא וכשהוילא לשמי רשויות אכתי לא נגמרה הוילאה עד שקריעה^(ג): **אָבֵל**

דָּרֶךְ הַרְבִּים. ט"ז אמר רוחב דרך היחיד (א) ד' אמות ולא זו אף זו קמני: **שציל הרבים**. שהולכין שס רבים צרגליהן אכל דרך הרבים מקום הליוך העגלות והסוסים. הכולה ולא זו אף זו קמני: **הקצוב** צין **צימום** החמה. ואפילו צימות הגשמים שאין רגילים להלך בצקעה מהלכין שס שאין חרישה וזריעה לשס: **טומאה מאי היא**. מאי הפסק שיצ צדה לענין טומאה: **הפסק כו'.** ואליבא דר"א הוה דשויך הפסק דמפרש ואזיל: **צימום הגשמים**. הויה רה"י לטומאה וספיקה טמא שהרי אין מהלכין צה בני אדם שלא לקלקל הזריעה: **הלכתי למקום הלן.** נכנסתי בצקעה זו: **ותימנסי מטמאים**. דסוף סוף מה לי שדה אחת מה לי צ' שדות חדא ספיקא היא היכא דמספקא ליה אס נכנס בזהמה הלך וספיקו טמא: **ספק ביאה טהור**. היכא דמספקא ליה אס נכנס בזהמה שדה ואס תמא לומר נכנס ספק אס צא עד מקום (ט) טומאה אס לאו וספק ספיקא הוה וטהור אכל היכא דליכא

אלא ספק מגע דפשיטא ליה נכנסם בזהמה שדה אלא ספקס לו אס נגע בקבר אס לאו חדא ספיקא אס וטמא. והלכך לרבי אליעזר אי מפסיק מנר וחצב צינמים וטומאה בזהמה מנן ואין יודע בזהמה מהן נכנס ספק ביאה הוה וטהור ואי ליכא מנר צינמים ספק מגע איכא ולא ספק ביאה דכולוהי שדה אחת הן וטמא: וקדיין גמרא דלרצין אמר רבי יוחנן דוקא פאה וטומאה אכל לשבת לא הוי הפסק אי מפסיק מנר וחצב צין שני רה"ר והוילא חאי גרוגרת צוה ואחר כך הוילא חאי גרוגרת בשני חייב דאפילו לרבי יוסי דפטור בשני רשויות (ט) דאין המנר מפסיקין לשני רשויות: במסכת שבת [ע"ז:] תנן המואיל אכלין חייב בגרוגרת דבשעת מלאכת מחשבת אסרה תורה [צפה יג:] ולא חשיבה הוילאת דבר (ט) חשב בפסח ומגרורגרת: **שעלס** אחד חייב. שלא נודע לו צינמים שהוא שבת ידיעה מחלקת: **בשרות**

כדשרא רבא לעיל בעובדא דפומבדיעא דדוקא בפומבדיעא הוו רוב דפומבדיעא ורמאי דפולמוס ישראל נינהו ופריך ספק ביאה ספק מגע הוה ומשני כיון (ט) דפתוח צהיות טובא אימור אדעתא דממונא פתח וכספק ביאה דמי^(א) ואפי"ג דמלינן אדעתא דממונא והוי ס"ס אפי"ג לא שרי אלא לר"א (ט) ולעיל שרי שמואל צהאי טעמא אפילו לרבנן ופרש"י הכס גנבי נהרדעא לא הוו ידיעי אס רוב עכו"ם או רוב ישראלים ושרי אפילו לרבנן דספק ספיקא היא אכל הנדה דלזוי צמר פולמוס הוה ידע רבי אליעזר (ט) דשרא אס רוב ישראל אס רוב עכו"ם^(א) הלכך אף על גב דאיכא למימר דלמו אדעתא דממונא ליכא אלא חדא ספיקא אס היו רוב עכו"ם ושרי לרבי אליעזר כיון דפתוח צהיות טובא^(ב) דמוכחא מילתא דלשם ממונן צאו^(ג) ולא מנסין דהוי כפולטא שנכסה לעיר בשעת מלחמה דקמתי אלו ואלו מותרות הלכך אף על גב דספק מגע הוה כיון דמוכחא מילתא לקולא כספק ביאה דמי^(ד) ומיהו קשה לר"ת לשני הפירושים בדמסכת טהרות (פ"ו מ"ד) מוכח דרבנן מטמאין אפי' בספק ספיקא דתנן כל שאמה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקות צרה"י טמא צרה"ר טהור כיצד כו' ואח"כ קמתי הנכנס לבקעה צימות הגשמים דמייתי הכא ומיהו ההוא דע"ז נזכל לפרש כשעית רש"י דר"א שרי אפי' בספיקא אחת כדמוכח (ט) הסוגיא ורבנן נהי דצטומאה מחמירי לטמאות אפי' בספק ספיקא ציין נאך שריא ספק ספיקא ור"ת מפרש דפליגי דרבנן מטמאו אפילו בכמה ספיקות משום דמן דאין אפילו בחדא ספיקא טהור דאוקמה אחזקיה וילפינן מסוטא דטמא וא"כ מה לי חדא ספיקא מה לי תרי ספיקי דהא אפי' בחדא ספיקא הוה לן למימר דטהור ור"א סבר אין לן צו אלא חידושו ודוקא חדא ספיקא טמא ואמי שפיר ההוא דפולמוס דמשמע אפילו בספק ספקא לא שרי אלא לר"א דוקא^(א) ובההיא עובדא דנהרדעא לא גרים ר"ת לא שאני הכס כו' דלהאי גירסא משמע דמדור רבנן דבספק ספיקא שרי ור"א שרי אפילו בספיקא אחת אלא מפרש ר"ת כמאן כר"א צינותא גרים והדר גרים האי ספק ביאה ספק מגע הוה ולא דוקא ספק מגע קאמר דאדרבה ספק ביאה הוה דספק אס צאו עכו"ם שס אס לאו דאימור ישראל נינהו אלא לספיקא אחת קרי ספק מגע דספק ביאה דר"א היינו ספק ספיקא והכי פריך והא ספיקא אחת היא ואפי' לר"א לא שרי בספיקא אחת וא"מ ומג"ל דלרבנן אפילו ציין נאך אסרי בספק ספיקא ויש לומר דבכמה דוכתי מדמה במס' ע"ז חומרא דיין נאך לחומרא דטהרות: **רַבִּי אֲמִיעוֹר בּוּשְׁהָר**. נראה דגרסינן רבי אלעזר דאי ר' אליעזר הכי צעי למימר צפ' בתרא דע"ז (דף ע' וסס) דשמואל ורבי אלעזר כר' אליעזר והא שמואל ור' אלעזר אית להו סוף פ"ק דנדה (דף ת.) דאין הלכה כר' אליעזר בסדר טהרות אלא כד' והך בסדר טהרות היא: **בְּהַעֲלָם אַחַד חַיִּים**. אפילו בשמי רשויות ותימה דלאמר רבא צפ' המואיל יין (שם דף ק. פ.) הוילא חאי גרוגרת וחור והוילא חאי גרוגרת והעצירה דרך עליה חייב מה צריך דרך עליה הא לא צעי הכא (ט) אלא לרשות אחת אפילו רחוקות זו מזו ויש לומר דודאי צלא דרך עליה חייב והא דנקט דרך עליה לאשמועינן דאס העציר תוך ג' לחאי גרוגרת המונחת דחייב אפי"ג דלא הוי תוך ג' לקרקע^(א) והקשה ר"ח לרבי יוסי דב' רשויות אמאי פטר והאמר צפ' הצונה (דף קד:) כתב אות אחת בטבצריא ואות אחת בצפצורי חייב ממוסר מעשה דמי וגרס ר"ח מרשות אחת חייב משמי רשויות פטור אס הוילא חאי גרוגרת משמי רשויות לרשות הרבים פטור^(ב) אכל אס צרשות אחת לקחה אפילו חלקה והוילאה לשמי רשויות חייב דממוסר קריעה לאו כממוסר מעשה דמי ולר"י נראה דלאו פירכא היא דלא דמי דהתם שס המלאכה (ט) כתביה וכתיבה גמירה כשישאר שמי ואמיות ואפי' רחוקות זו מזו אכל הכא שס המלאכה היא הוילא וכשהוילא לשמי רשויות אכתי לא נגמרה הוילאה עד שקריעה^(ג): **אָבֵל**

הטומאה שמעבר לחצוב ר"א מטהר דהוי הפסק: אבל לשבת לא. דלאו הפסק לשבת דלא הוי כשתי רשויות: רבא אמר. אפי' לשבת הוי הפסק כדאמר לקמן אפי' פיסאל: לרשות אחת שתיקה. כגון מרדכי לרבי חייב בעצמטיפי: לשתי רשויות פטור. היינו לשתי רשויות נגזר אס היה עומד בבית ידע שני פתחים אחד פתוח לרשות הרבים ואחד פתוח לרשות אחר והוציא אתו גרוגרת בפתח זה ויצאי גרוגרת בפתח זה:

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מסורת הש"ס

(א) טהרות פ"ו [מ"ה] פסחים י' ע"ז ע. (ב) ו' נתי טהרות שס מיד"ג (א) שבת פ' בריכות ח. (ד) ג'יל (מספרה)

הנהרות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דקי ובי ד' אמות. יצ צפ' המוכר פירות דף ק' אמת דרך היחיד הוה שני גמדין ומתלה פי' שני אמות תקנות ומתלה ופי"ש: (ב) ד"ה ספק ובי אס צא עד מקום הקבר אס לא: (ג) ד"ה וקדיין ובי דפטור בשתי רשויות הכא חייב דלון המנר: (ד) ד"ה במס' שבת ובי ונא חשיבה הולאת דבר מאכל חשוב: (ה) תוס' ד"ה דרך היחיד ודרך הרבים שביל היחיד ושביל הרבים הקצוב ובי: צירושלמי פריך ובי מטוס סיפא בנטיה דקמני: (ו) בא"ד הי מינייהו עירי דדרך היחיד רחב: (ז) ד"ה ר' אליעזר ובי ונא חשיבה ר' אבאי ונא חשיבה כיון דפתוח צהיות ובי וכספק ביאה דמי אילמא אפי"ג: (ט) בא"ד אלא לר"א דוקא ולעיל שרי שמואל צהאי ליצנא אפי' לרבנן: (י) בא"ד הוה ידע ר"א דשרייה אס הם רוב ישראלים או רוב טבדי סכסכי: (י) בא"ד דמסכת הבהם הסוגיא: (ל) ד"ה כשעלס ובי לא צעי כהא רבי יוסי אלא לרשות אחת: (מ) בא"ד שס המלאכה היינו מכהי והתיבה נגמרה:

מוסף רש"י

ושביל הרבים ושביל היחיד הקצוב כו'. ואי לא קבע לא מפסיק. דמקום דא הוה ולא חשוב (מחנות נאח.) הנכנס לבקעה. הכונה שזות המסוימות הן קרי כקטע (פסחים י') שדות הרבה זו אלא זו (נ"ז ע.) צימות הגשמים. היא בקעה שזות היחיד לטומאה מפני שכבר נאח הוצר ואין רבות נכל אס ליכנס לה וק"ל ספק טומאה בזהמה היחיד ספק טמא (פסחים י') ובעי"ז ע"יטש.) בשדה פלוגות. כלומר בזהמה השדות וידעיס אס בזהמה היא וכל שדה ושהה מסיימת בגזריה (פסחים י') א: בזהמה מן השדות ואין אף יודעין איו היא (פ"ו ע.) והלכתי למקום הלך. בצקעה זו (שם ושם.) ורחבמים מטמאין. דלא לה ספק טומאה צרה"י, ור"א לא חשיב לה ספק טומאה אלא"י נכנס לשדה אכל איו ידע אס האיל אס לא. אכל התם הוה ליה ספק ספיקא (פסחים י'.) ספק מגע טומאה. דלאמר נמנמי למדה הסטומאה כה ואיו ידע אס נגעתי בטומאה אס לא (נ"ז ע.) בשני העלמות פטור. דש ידיעה לחאי שעור (בריות יז.)

רב א מיי פ"כ מהל' שאר אנות הטומאה הלכה ט: **רבא ב מיי פ"ח מהל' שבת הלכה כ:**

מוסף תוספות

א. משא"כ בדרך. י"ן. אחר ואין כאן אלא ספק מדרך מפסיק מאחר שהוא קבוע. מוס' צ"ק סל. ג. ואינו נקרא ספק ביאה אלא בבגרו שאחא אומר אס תמא לומר נגע. ספק שרץ ספק צפרוע. למנ"ך. דרבנן חשבי כולה בקעה כשדה אחת ואין כאן אלא ספק מנז ור"א חשיב תרי שדות אחת תרי ספיקי ספק ביאה במקום הטומאה וספק מגע. קיעול^(א). ד[ך]כתוב הסוגיא דאיכא ודאי נטיסה. שם. ה[ך]רבנן סביר דבטומאה הוה קפידהרמנא אסתרמו משום דכר שאנן כאן ייחוד בעריות אינו כלום אלא החזקה טומאה כלל. אבל הכא שוחרזקה טומאה מה לי ספק ביאה מה לי ספק כיון שנכנס לכל למקום הקבועות ואפי' למקום הכללי בקבעה ויבטי. קיעול^(א). וכספק ספיקא דמי. כלומר ספק ישראל הוה ספק נכרי ואח"ל נכרי אימור כי חזא דחזרא הוה פירש ולא ננט. למנ"ך. (אמסנא להורמב"ן ג') תגמי וכספק ספיקא דמי. ד[ך]נתי מילי גנבים דיש מהם שהם ישראל אבל פולמוס חתם עובדי כוכבים הם דאי הוה ישראל הוה הדרי ניכר ונדה. מוס' ע"ז ע. ה. הרבה יותר מכדי צורך שתיקה. כ"י ע"ז ע. ה. ובגמדותיהו טורדי. ד[ך]א. [וכספק רחוק הוה סאור לאיסורא תולין בו להחריא. עיפול^(א). יא. הוה נצי"ג מ' מרזיה מ"ה ע"ה דמלא קטיות הנגמא לא אפליגי דרמ' יב. כן דהוי תוך ג' לחצי גרוגרת המונחת ע"י קרקע. שבת מ"ד טעמיה. וכתאריע. סימנא דמי. דחיות ידע. שם. ג'. דבעינן עקרות כל השעור מרשות אחת. רש"י שם פ. ד'. ושריות הא מחלקות. מידוש ד"רן שס.

רבינו גרשום

דרך היחיד. היינו מצר שבין שדותיו שהולך בו משדה לשדה: דרך הרבים. היינו מצר שבין שדותי שיש להם של רבבים. שביל משמי רבבי של יחיד קצר ושל רבוב רחב: הקצוב צימות החמה וצימות הגשמים. דבימות הגשמים משהיה הרגל מן השדות משום דרועין (ט) ואותו שביל דמפסיק דמונעין לא חשיב אה"כ הוי קבוע בימות החמה ובימות הגשמים. קאמר מיתר דרך היחיד היינו מצר דמפסיק דמיתר אה"ה לחצוב: טומאה. נמי מפסיק מצר לחצוב ותנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים משה"כ נטיב ימות הגשמים דראמוין בימות הגשמים מונעין דריסת הרגל הווי כרה"י וק"ל ספק טומאה כרה"י ספיקו טמא דגמרין מסוטא ואפי' אם אמר הלכתי למקום הלן בקעה זו וזו הטומאה היתה מעבר לחצוב ואמר איני יודע אם נכנסתי למקום הטומאה שמעבר לחצוב ר"א מטהר דהוי הפסק: אבל לשבת לא. דלאו הפסק לשבת דלא הוי כשתי רשויות: רבא אמר. אפי' לשבת הוי הפסק כדאמר לקמן אפי' פיסאל: לרשות אחת שתיקה. כגון מרדכי לרבי חייב בעצמטיפי: לשתי רשויות פטור. היינו לשתי רשויות נגזר אס היה עומד בבית ידע שני פתחים אחד פתוח לרשות הרבים ואחד פתוח לרשות אחר והוציא אתו גרוגרת בפתח זה ויצאי גרוגרת בפתח זה:

(א) (מכאור צ"ל ואותו שציל דמונעין ממנו צימות הגשמים לא חשיב להפסיק אלא"כ הוי קבוע ובי.

